

Over pseudowetenschappelijke kritiek. Een beknopte reactie op ‘Pseudowetenschap in academia’ van Griet Vandermassen.

Mattias Desmet, Paul Verhaeghe en Stijn Vanheule

Met dit schrijven wensen wij kort te reageren op het artikel van Griet Vandermassen dat eerder in de tijdschrift verscheen onder de titel ‘Pseudowetenschap in academia’. De teneur van haar betoog is duidelijk: De psychoanalyse zou een pseudowetenschap zijn die niet thuishoort in de academische wereld en brave maar onwetende luitjes moeten daartegen beschermd worden door Echte Wetenschappers. Alhoewel Vandermassen haar artikel begint met te verzekeren dat de psychoanalyse vrijwel geheel verdwenen is van de universiteit (Eerste zin: ‘De psychoanalyse is vrijwel geheel verdwenen uit academische opleidingen psychologie’, Vandermassen 2011, p. 13), vindt ze het toch nodig om te eindigen met een ferme oproep om te stoppen met het doceren van psychoanalyse aan de universiteit (Laatste zin: ‘Leer studenten de vaardigheden aan om die te ontmaskeren, in plaats van ze er nog eens extra in onder te dompelen’, Vandermassen, 2011, p. 16). Mooi toch, academici die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen.

Helaas moeten we andermaal vaststellen dat Vandermassen, net zoals andere auteurs van dit soort kritiek op de psychoanalyse, op geen enkele manier naar wetenschappelijke bevindingen refereren in hun poging de lezer te overtuigen van hun stellingen. Overigens is de uitspraak ‘de psychoanalyse is niet wetenschappelijk’ op zich al een illustratie van een niet-wetenschappelijke uitspraak, zelfs in hun eigen methodologie. Naast een aantal algemene verwerpingen van Freud - zoals de beweringen dat zijn theorie ‘intern tegenstrijdig’ en ‘absurd’ is, dat hij wel vaker ‘een loopje nam met de feiten’, dat hij ‘een ontstellend gebrek aan wetenschappelijke integriteit vertoonde’, etc. – beschuldigt ze de man ervan te liegen over zijn therapeutische successen (‘Veel erger is echter dat Freud loog over zijn therapeutische

successen', Vandermassen 2011, p. 14). In plaats van deze beschuldiging – die Vandermassen zonder enige vorm van bronvermelding poneert (!) – te ontkrachten, vragen we haar waarom ze de effectiviteit van de psychoanalyse beoordeelt op basis van die gevalstudies, waarvan het meer dan een eeuw oude materiaal zich niet leent tot de huidige wetenschappelijke methodologie? Als voorvechtster van empirisch onderzoek zou het maar logisch zijn mocht ze naar recente studies verwijzen, die volgens haar eigen betoog immers zoveel betrouwbaarder zijn dan wat ze in haar eigen tekst 'subjectief bewijs' (p. 13) noemt. We komen Vandermassen daarom te hulp met een aantal empirische gegevens. Een recente meta-analytische studie gepubliceerd in The Journal of the American Medical Association (het hoogst gerankte medische tijdschrift) besluit (1) dat de effect sizes van langdurige psychoanalyse wel degelijk significant zijn en (2) dat psychoanalyse voor complexe problematieken superieur is aan andere vormen van therapie (Leichsenring & Rabung, 2008). Bovendien toonde deze meta-analyse samen met nog vier andere recente meta-analyses, die eveneens in de meest gezaghebbende tijdschriften gepubliceerd werden (Abbass, Hancock, Henderson, Kisely, 2006; Leichsenring & Rabung, 2011; Leichsenring, Rabung, Leibing, 2004; De Maat, De Jonghe, Schoevers, & Dekker, 2009), aan dat psychoanalyse de enige vorm van psychotherapie is waarvan de therapeutische effecten *toenemen* bij langdurige follow-up (voor review van deze bevindingen zie Shedler, 2010).

Het antwoord van de Freud-bashers op dit soort argumenten kennen we al: ofwel zeggen ze dat die studies niet over échte psychoanalyse gaan, ofwel betwijfelen ze de wetenschappelijkheid van die studies. **Dat ze daarvoor moeten ingaan tegen al hun eigen criteria van wetenschappelijkheid deert hen bij die gelegenheid blijkbaar niet.**

Omdat de rest van de argumentatie van Vandermassen van dezelfde aard is en eveneens niet thuishoort in een academisch debat verspillen we er verder tijd noch inkt aan. We besluiten

daaromtrent op dezelfde manier als we eerder deden (e.g. Desmet, 2010) ten aanzien van andere leden van het spreekkoor (zie de referenties van Vandermassen, 2011) waar Vandermassen deel van uitmaakt: de op de psychoanalyse geformuleerde kritiek is van de orde van een vooroordeel, en wordt geenszins gekenmerkt door de kwaliteiten van een wetenschappelijke kritiek. De leden van dit spreekkoor hebben overigens zelf geen enkele klinische ervaring met patiënten, en of zij zelf eigenlijk empirisch onderzoek gedaan hebben, is zeer onduidelijk. De graad van simplisme en de gebrekkige argumenten die de Vlaamse verachters van de psychoanalyse te berde brengen, laten ons niet enkel nostalgisch worden naar cursussen logica van hun voorgangers, maar ook met blijdschap teruggrijpen naar het werk van Leo Apostel (1992) en de manier waarop hij de psychoanalyse een plek kon geven in de hedendaagse wijsbegeerte.

Tot slot nog twee opmerkingen die vermoedelijk de denkwereld en de moed van Vandermassen en cie te boven gaan. Samen met een beperkt clubje pretenderen zij te weten wat De Wetenschap is, terwijl er daarover in de wetenschappen zelf heel wat verschillende visies bestaan. Maar, zoals Kolakowski – een filosoof met enig allure – al schreef: met een gelovige is het moeilijk te discussiëren, met iemand voor wie Wetenschap een geloof is, al helemaal niet. Lees uw eigen auteurs en begin eindelijk te doen wat je pretendeert: kritisch denken. Onze tweede opmerking gaat eerder in ethische richting. Dat academici een maatschappelijke verantwoordelijkheid willen opnemen, kunnen wij alleen maar toejuichen, en binnen ons vakgebied – psychiatrie, klinische psychologie en psychotherapie – is dat vandaag heel erg nodig. Welnu, binnen die wereld zijn er vandaag minstens twee levensgrote wetenschappelijke, ethische en therapeutische problemen: de overfarmacologisering (zie het artikel van M. Angell in the New York Review of Books, Angell, 2011) en de psychiatrische classificatie – de DSM is straks aan zijn vijfde editie toe, die zo mogelijk nog erger zal zijn dan de vorige. De fysieke, morele en psychologische schade die deze combinatie aanricht bij

hoe langer hoe meer mensen is een van de grootste psychosociale problemen van onze maatschappij. Tot overmaat van ramp verschuilen zowel de farmacologie als de DSM task forces zich achter de vlag van de wetenschappelijkheid. Nogal wat academici en clinici (waaronder niet toevallig heel wat psychoanalysten) voeren daartegen overtuigende empirische én wetenschappelijke argumenten aan. Bij de Vlaamse (in feite: Gentse) wetenschapsfilosofen blijft het oorverdovend stil...

Referenties

Abbass AA, Henderson J, Kisely S., Hancock JT. (2006). Short-term psychodynamic psychotherapies for common mental disorders. *Cochrane Database Syst Rev*. Oct 8;(4):CD004687.

Apostel, L. (1992). *Gebroken orde – de vergeten toekomst van de filosofie*. Leuven: Kritak.

Angell, M. (2011). The Epidemic of Mental Illness: why? *New York Review of Books*.

<http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jun/23/epidemic-mental-illness-why/>

De Maat, S., de Jonghe, F., Schoevers, R., & Dekker, J. (2009). The effectiveness of long-term psychoanalytic therapy: A systematic review of empirical studies. *Harvard Review of Psychiatry*, 17, 1–23. doi:10.1080/16073220902742476.

Desmet, M. (2009). Commentaar op Maarten Boudry's recensie: 'In de ban van Freud & co: het epistemische drijfzand van de psychoanalyse'. *Tijdschrift voor Klinische Psychologie*, 39, 99-103.

Kolakowski, L. (2007). *Wilt u achteruit naar voren gaan?* Klement, Pelckmans.

Leichsenring, F. & Rabung, S. (2008). The efficacy of long-term psychodynamic psychotherapy: A meta-analysis. *Journal of the American Medical Association*, 300, 1551-1565.

Leichsenring, F., Rabung, S., & Leibing, E. (2004). The efficacy of short-term psychodynamic psychotherapy in specific psychiatric disorders: a meta-analysis. *Arch Gen Psychiatry*, 61(12), 1208-1216.

Shedler, J. (2010). The efficacy of psychodynamic psychotherapy. *American Psychologist*, 65, 98-109.

Vandermassen, G. (2011). Pseudowetenschap in academia. **De Geus, p. 13-16.**